ROLUL UE ȘI A CONSILIULUI EUROPEI ÎN PROMOVAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A DEMOCRAȚIEI

THE ROLE OF THE EU AND THE COUNCIL OF EUROPE IN PROMOTING HUMAN RIGHTS AND DEMOCRACY

Victoria BOLOCAN
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: *victoriabn2004@gmail.com*

CZU: [341.176(4):061.1EU]:341.231.14

Rezumat. Articolul analizează rolul Uniunii Europene și al Consiliului Europei în promovarea și protejarea drepturilor omului, democrației și statului de drept, evidențiind specificul și complementaritatea mecanismelor instituționale ale celor două organizații. Scopul cercetării constă în evaluarea contribuției cadrului juridic, politic și jurisdicțional european la consolidarea standardelor democratice și la prevenirea încălcărilor drepturilor fundamentale. Studiul utilizează analiza documentară, metoda juridico-instituțională și abordarea comparativă a tratatelor, convențiilor, politicilor și mecanismelor de monitorizare relevante. Rezultatele demonstrează că Uniunea Europeană promovează drepturile fundamentale prin tratatele constitutive, Carta drepturilor fundamentale, condiționalitatea politică, dialogul extern și instrumentele financiare, în timp ce Consiliul Europei asigură protecția convențională prin Convenția europeană a drepturilor omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și organismele specializate de monitorizare. Cooperarea dintre cele două organizații contribuie la armonizarea standardelor, consolidarea instituțiilor democratice și sprijinirea reformelor în statele membre și partenere, inclusiv în Republica Moldova. Totodată, eficiența acestor mecanisme este limitată de executarea incompletă a hotărârilor, regresul democratic, politizarea instituțiilor și capacitatea administrativă redusă. Se concluzionează că aprofundarea coordonării interinstituționale, implicarea societății civile și aplicarea consecventă a standardelor europene sunt indispensabile pentru protecția efectivă a drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: *drepturile omului; democrație; Uniunea Europeană; Consiliul Europei; statul de drept; cooperare instituțională.*

JEL: D72; D78; F53; K33; K38.

Abstract. The article examines the role of the European Union and the Council of Europe in promoting and protecting human rights, democracy, and the rule of law, highlighting the distinctive and complementary nature of their institutional mechanisms. The study aims to assess the contribution of the European legal, political, and judicial framework to strengthening democratic standards and preventing violations of fundamental rights. The research employs documentary analysis, a legal-institutional method, and a comparative approach to relevant treaties, conventions, policies, and monitoring mechanisms. The findings indicate that the European Union pro-

motes fundamental rights through its founding treaties, the Charter of Fundamental Rights, political conditionality, external dialogue, and financial instruments. The Council of Europe provides convention-based protection through the European Convention on Human Rights, the European Court of Human Rights, and specialised monitoring bodies. Cooperation between the two organisations supports the harmonisation of standards, the consolidation of democratic institutions, and the implementation of reforms in member and partner states, including the Republic of Moldova. Nevertheless, the effectiveness of these mechanisms is constrained by incomplete implementation of judgments, democratic backsliding, institutional politicisation, and limited administrative capacity. The article concludes that stronger interinstitutional coordination, meaningful civil society involvement, and consistent enforcement of European standards are essential for the effective protection of human rights and the sustainable consolidation of democratic governance.

Keywords: *human rights; democracy; European Union; Council of Europe; rule of law; institutional cooperation.*

JEL: D72; D78; F53; K33; K38.

Introducere. Promovarea drepturilor omului, democrației și statului de drept constituie unul dintre fundamentele ordinii politice și juridice europene. Aceste valori nu reprezintă doar principii declarative, ci criterii normative care determină legitimitatea instituțiilor, calitatea guvernării și raporturile dintre stat și cetățean. Respectarea lor contribuie la prevenirea conflictelor, consolidarea păcii, asigurarea coeziunii sociale și dezvoltarea unor instituții publice responsabile și transparente.

În Europa, protecția drepturilor omului este asigurată printr-o arhitectură instituțională complexă, în cadrul căreia UE și Consiliul Europei ocupă poziții centrale. Deși sunt organizații distincte din punctul de vedere al originii, componenței, competențelor și mecanismelor decizionale, acestea împărtășesc valori fundamentale și urmăresc obiective convergente. UE promovează drepturile fundamentale prin intermediul ordinii sale juridice, politicilor interne, acțiunii externe și condiționalității asociate proceselor de aderare și cooperare. Consiliul Europei dezvoltă standarde paneuropene și dispune de un mecanism jurisdicțional specializat, instituit prin Convenția europeană a drepturilor omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În ordinea juridică a UE, respectarea demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept și drepturilor omului este consacrată drept fundament al construcției europene. Articolul 2 din Tratatul privind UE stabilește aceste valori ca principii comune statelor membre și criterii de funcționare a instituțiilor europene [4], care se reflectă atât în politicile interne, cât și în acțiunea externă a Uniunii, inclusiv în relațiile cu statele terțe, organizațiile internaționale și societatea civilă [1].

Carta drepturilor fundamentale a UE dezvoltă acest cadru normativ și consacră drepturi referitoare la demnitate, libertate, egalitate, solidaritate, cetățenie și justiție [5]. Caracterul obligatoriu al Cartei contribuie la integrarea protecției drepturilor

fundamentale în elaborarea și aplicarea dreptului UE. Totodată, domeniul său de aplicare este determinat de competențele atribuite UE, ceea ce înseamnă că statele membre sunt obligate să respecte Carta atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii.

Consiliul Europei oferă un cadru distinct și complementar. Convenția europeană a drepturilor omului constituie unul dintre cele mai dezvoltate instrumente regionale de protecție a drepturilor individuale, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului permite persoanelor să formuleze cereri împotriva statelor atunci când consideră că drepturile garantate de Convenție au fost încălcate [6]. Prin jurisprudența sa, Curtea contribuie la interpretarea evolutivă a drepturilor și la armonizarea standardelor juridice europene.

Actualitatea temei este determinată de multiplicarea provocărilor la adresa democrației și drepturilor omului. Regresul democratic, slăbirea independenței justiției, limitarea libertății mass-mediei, discriminarea, discursul instigator la ură, dezinformarea, ingerințele externe și presiunile asupra societății civile afectează funcționarea instituțiilor democratice. În același timp, crizele economice, migrația, digitalizarea, amenințările la adresa securității și conflictele armate generează noi dileme privind echilibrul dintre protecția drepturilor individuale și interesele generale ale statului. Problema științifică abordată constă în determinarea modului în care competențele juridice și politice ale UE și ale Consiliului Europei se completează în promovarea drepturilor omului și a democrației și în identificarea limitelor care reduc eficiența acestui sistem european de protecție.

Scopul cercetării constă în evaluarea contribuției celor două organizații la dezvoltarea standardelor europene în domeniul drepturilor omului, democrației și statului de drept. În vederea realizării acestui scop, sunt urmărite următoarele obiective: examinarea fundamentelor juridice ale acțiunii UE și Consiliului Europei; analiza mecanismelor instituționale și jurisdicționale utilizate; evidențierea complementarității dintre cele două organizații; identificarea dificultăților de aplicare a standardelor europene; și evaluarea impactului cooperării asupra reformelor democratice din Republica Moldova.

Ipoteza cercetării pornește de la premisa că eficiența sistemului european de protecție a drepturilor omului depinde de complementaritatea dintre mecanismele juridice, politice, financiare și jurisdicționale ale UE și Consiliului Europei. Acțiunea separată a fiecărei organizații produce rezultate importante, însă coordonarea instituțională și aplicarea coerentă a standardelor comune sporesc capacitatea de prevenire și remediere a încălcărilor.

Noutatea cercetării constă în examinarea integrată a celor două sisteme, nu ca structuri concurente, ci ca elemente interdependente ale arhitecturii europene de protecție a drepturilor omului. O atenție distinctă este acordată raportului din-

tre standardele normative, mecanismele jurisdicționale, condiționalitatea politică și asistența pentru reforme.

Gradul de cercetare a temei. Problematica drepturilor omului și a democrației ocupă un loc important în cercetările de drept internațional, drept european, științe politice și relații internaționale. Literatura de specialitate examinează atât dimensiunea juridică a protecției drepturilor fundamentale, cât și rolul instituțiilor europene în consolidarea democrației și a statului de drept.

O primă direcție de cercetare este reprezentată de analiza acțiunii externe a UE. Studiile consacrate acestei problematici evidențiază faptul că promovarea drepturilor omului a devenit o componentă constantă a relațiilor externe ale UE, fiind integrată în dialogurile politice, acordurile internaționale, politicile comerciale, cooperarea pentru dezvoltare și mecanismele de asistență financiară [3]. Uniunea urmărește proiectarea externă a valorilor sale și condiționează anumite forme de cooperare de respectarea standardelor democratice și juridice. În cercetările realizate de Liliana Beniuc este evidențiată dimensiunea normativă a acțiunii externe a UE și contribuția acesteia la promovarea drepturilor omului la nivel mondial [1]. Aceste cercetări subliniază importanța dialogului politic, a cooperării cu organizațiile internaționale, a sprijinului acordat societății civile și a includerii clauzelor privind drepturile omului în acordurile încheiate cu statele terțe.

O altă direcție privește acțiunile UE pentru prevenirea discriminării. Analiza politicilor externe antidiscriminare relevă preocuparea UE pentru protejarea persoanelor vulnerabile, a minorităților, femeilor, copiilor și persoanelor afectate de conflicte, migrație sau excluziune socială [2]. Prevenirea discriminării este integrată atât în politicile interne ale Uniunii, cât și în relațiile cu statele partenere. Cadrul juridic și instituțional al acțiunii externe europene este prezentat sistematic în lucrările consacrate politicii externe a UE [3]. Aceste contribuții explică relația dintre valorile consacrate în tratate, instrumentele diplomatice și financiare ale UE și capacitatea Uniunii de a influența evoluțiile politice și juridice din statele partenere.

O a doua categorie de cercetări este axată pe ordinea juridică internă a UE. Tratatul privind UE consacră valorile fundamentale și stabilește obligația Uniunii de a le promova în relațiile sale internaționale [4]. Carta drepturilor fundamentale extinde și sistematizează conținutul drepturilor protejate, integrând drepturile civile, politice, economice și sociale într-un instrument juridic unic [5].

O a treia direcție de cercetare vizează sistemul Consiliului Europei și rolul Convenției europene a drepturilor omului. Literatura juridică evidențiază caracterul subsidiar al mecanismului convențional, obligația statelor de a asigura drepturile la nivel național și rolul Curții Europene a Drepturilor Omului în interpretarea

și aplicarea Convenției [6]. Jurisprudența Curții a influențat reformele legislative, constituționale și instituționale din numeroase state europene.

Cooperarea dintre UE și Consiliul Europei reprezintă o direcție distinctă de analiză. Memorandumul de înțelegere din 2007 recunoaște rolul de referință al Consiliului Europei în domeniul drepturilor omului, democrației și statului de drept și stabilește principiile cooperării dintre cele două organizații [7]. Cercetările din acest domeniu urmăresc delimitarea competențelor, evitarea duplicării și valorificarea expertizei Consiliului Europei în cadrul politicilor UE.

În cazul Republicii Moldova, literatura de specialitate analizează influența standardelor europene asupra reformei justiției, combaterii corupției, libertății mass-mediei, protecției minorităților și consolidării instituțiilor democratice. Planul de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova pentru perioada 2025–2028 oferă un cadru actualizat pentru susținerea reformelor și corelarea acestora cu angajamentele europene ale statului [8].

Analiza gradului de cercetare relevă existența unui volum important de lucrări privind instituțiile și instrumentele europene. Totuși, o parte semnificativă a cercetărilor examinează separat UE și Consiliul Europei. Este necesară aprofundarea abordării comparative și sistemice, pentru a determina modul în care mecanismele celor două organizații se completează și contribuie împreună la prevenirea regresului democratic și consolidarea protecției juridice.

Materiale utilizate și metode aplicate. Cercetarea are un caracter calitativ, interdisciplinar și analitico-explicativ. Demersul metodologic integrează perspective ale dreptului european, dreptului internațional, științelor politice și studiilor europene. Baza documentară este constituită din surse academice și juridice. Au fost analizate lucrări privind angajamentele UE în domeniul drepturilor omului, acțiunile externe de prevenire a discriminării și cadrul instituțional al politicii externe europene [1]. Sursele juridice primare includ Tratatul privind UE [4], Carta drepturilor fundamentale a UE [5], Convenția europeană a drepturilor omului [6], Memorandumul de înțelegere dintre Consiliul Europei și UE [7] și Planul de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2025–2028 [8].

Metoda analizei documentare a fost utilizată pentru identificarea principiilor, competențelor și mecanismelor instituite prin documentele juridice și programatice. Metoda juridico-instituțională a permis examinarea atribuțiilor instituțiilor UE, ale Consiliului Europei și ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

Metoda comparativă a fost aplicată pentru evidențierea asemănărilor și diferențelor dintre Carta drepturilor fundamentale și Convenția europeană a drepturilor omului, precum și dintre mecanismele politice ale UE și mecanismele convenționale ale Consiliului Europei.

Metoda sistemică a permis interpretarea protecției drepturilor omului ca rezultat al interacțiunii dintre norme juridice, instituții, proceduri de monitorizare, condiționalitate politică, asistență financiară și participarea societății civile. Pentru evaluarea rezultatelor au fost utilizați următorii indicatori: forța juridică a instrumentelor; accesibilitatea mecanismelor de protecție; capacitatea de monitorizare; impactul asupra legislației naționale; complementaritatea instituțională; participarea societății civile; și contribuția la reformele democratice.

Rezultate și discuții. Analiza cadrului juridic al UE demonstrează că drepturile omului, democrația și statul de drept constituie elemente definitorii ale identității sale normative. Articolul 2 din Tratatul privind UE plasează aceste valori la baza construcției europene [4], care reprezintă atât condiții ale apartenenței la Uniune, cât și criterii pentru evaluarea conduitei statelor membre. Importanța articolului 2 constă în caracterul interdependent al valorilor consacrate. Democrația nu poate funcționa fără respectarea drepturilor omului, iar drepturile nu pot fi protejate în absența statului de drept și a unei justiții independente. Egalitatea, libertatea și respectul pentru minorități completează această arhitectură normativă.

Tratatul de la Maastricht (1992) prevede și instrumente politice pentru reacția la încălcarea gravă a valorilor Uniunii. Aceste mecanisme reflectă ideea că apartenența la UE nu presupune doar respectarea obligațiilor economice, ci și menținerea standardelor democratice și juridice asumate [4].

Carta drepturilor fundamentale a UE a consolidat această dimensiune, reunind într-un document unic drepturi civile, politice, economice și sociale [5]. Structura sa, organizată în jurul demnității, libertăților, egalității, solidarității, cetățeniei și justiției, exprimă caracterul indivizibil al drepturilor fundamentale.

Carta protejează drepturi clasice, precum dreptul la viață, libertatea de exprimare, libertatea de asociere și dreptul la un proces echitabil, dar integrează și drepturi asociate evoluțiilor sociale și tehnologice. Protecția datelor cu caracter personal, drepturile copilului, drepturile persoanelor vârstnice, integrarea persoanelor cu dizabilități și dreptul la o bună administrare reflectă adaptarea protecției juridice la transformările societății [5]. Domeniul de aplicare al Cartei este însă delimitat de competențele Uniunii. Aceasta se adresează instituțiilor UE și statelor membre atunci când aplică dreptul Uniunii. Carta nu transformă Uniunea într-o organizație cu competență generală în materia drepturilor omului și nu înlocuiește constituțiile naționale sau Convenția europeană. Această limitare este importantă pentru înțelegerea caracterului multilevel al protecției europene. Persoanele beneficiază simultan de protecția oferită prin constituțiile naționale, dreptul Uniunii și Convenția europeană. Interacțiunea dintre aceste niveluri poate consolida protecția, dar poate genera și dificultăți de interpretare și delimitare a competențelor.

Instrumentele Uniunii Europene de promovare a democrației și drepturilor omului. UE promovează drepturile omului atât în interiorul său, cât și prin acțiunea externă. În relațiile cu statele terțe, Uniunea utilizează dialoguri politice, acorduri internaționale, asistență financiară, cooperare pentru dezvoltare, misiuni de observare a alegerilor și sprijin pentru organizațiile societății civile [3]. Integrarea clauzelor privind drepturile omului în acordurile de cooperare și asociere reflectă caracterul normativ al politicii externe europene. Prin aceste clauze, respectarea democrației și drepturilor fundamentale este prezentată drept element esențial al relației dintre UE și statul partener [1]. Condiționalitatea reprezintă unul dintre cele mai importante instrumente ale Uniunii. Accesul la anumite beneficii politice, economice și financiare poate fi corelat cu realizarea reformelor democratice, consolidarea statului de drept și protecția drepturilor. Eficiența condiționalității depinde însă de coerența criteriilor, credibilitatea recompenselor și capacitatea statelor partenere de a implementa reformele.

Acțiunea externă a UE include și promovarea nediscriminării. Uniunea susține drepturile femeilor, copiilor, minorităților, persoanelor cu dizabilități, migranților și altor grupuri vulnerabile [2]. Combaterea discriminării este legată de egalitatea în fața legii, accesul la educație, participarea politică și protecția împotriva violenței. Uniunea cooperează cu organizații internaționale și regionale pentru promovarea standardelor universale. Această cooperare contribuie la legitimarea acțiunii europene și la evitarea izolării politicilor UE de sistemul internațional al drepturilor omului [1]. Totuși, politica externă europeană este afectată de tensiunea dintre promovarea valorilor și protejarea intereselor strategice. Relațiile economice, securitatea energetică, migrația și cooperarea în materie de securitate pot influența intensitatea reacției UE la încălcările drepturilor omului. Din acest motiv, credibilitatea Uniunii depinde de aplicarea consecventă a propriilor standarde.

Rolul Consiliului Europei în protecția drepturilor omului. Consiliul Europei are drept misiune principală promovarea drepturilor omului, democrației pluraliste și statului de drept. Specificul său constă în dezvoltarea unor standarde paneuropene și a unui mecanism jurisdicțional care permite persoanelor să conteste încălcările drepturilor garantate de Convenția europeană [6].

Convenția europeană a drepturilor omului consacră drepturi și libertăți pe care statele sunt obligate să le asigure tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția lor. Dreptul la viață, interzicerea torturii, dreptul la libertate și siguranță, dreptul la un proces echitabil, respectarea vieții private, libertatea de exprimare, libertatea de întrunire și interzicerea discriminării formează nucleul protecției convenționale [6].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reprezintă elementul distinctiv al sistemului. Posibilitatea persoanelor de a sesiza o instanță internațională împotriva

propriului stat a transformat drepturile omului dintr-un domeniu rezervat exclusiv relațiilor interstatale într-un sistem de protecție individuală. Hotărârile Curții au efecte care depășesc situația reclamantului. Constatarea unei încălcări poate determina modificarea legislației, practicilor administrative sau jurisprudenței naționale. Astfel, mecanismul Convenției contribuie la prevenirea unor încălcări similare și la armonizarea standardelor europene.

Sistemul funcționează pe baza principiului subsidiarității. Responsabilitatea principală pentru protecția drepturilor revine autorităților și instanțelor naționale. Curtea Europeană nu substituie instanțele interne și intervine după epuizarea căilor naționale efective de atac [6]. Eficiența sistemului depinde de executarea hotărârilor. Statele trebuie să adopte măsuri individuale pentru remedierea situației reclamantului și măsuri generale pentru eliminarea cauzelor structurale ale încălcării. Întârzierile sau executarea incompletă reduc autoritatea mecanismului convențional. Consiliul Europei dispune și de organisme specializate care monitorizează combaterea corupției, prevenirea torturii, protecția minorităților, combaterea rasismului, traficului de ființe umane și violenței. Aceste mecanisme completează activitatea Curții prin evaluări tematice, recomandări și asistență tehnică.

Raportul dintre Carta drepturilor fundamentale și Convenția europeană. Carta drepturilor fundamentale și Convenția europeană au obiective convergente, dar domenii de aplicare diferite. Convenția obligă statele participante să respecte drepturile consacrate în toate domeniile aflate sub jurisdicția lor. Carta se aplică instituțiilor UE și statelor membre atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii [6]. Numeroase drepturi prevăzute de Cartă corespund celor protejate de Convenție. În asemenea situații, interpretarea trebuie să asigure cel puțin un nivel echivalent de protecție. Totuși, Carta poate oferi o protecție mai extinsă, în special în domeniul drepturilor sociale, protecției datelor și bunei administrări [5]. Coexistența celor două instrumente contribuie la consolidarea protecției, deoarece persoana poate beneficia de garanții provenite din sisteme juridice diferite. În același timp, această pluralitate impune coordonarea interpretărilor și evitarea standardelor contradictorii. Tratatul privind UE prevede aderarea UE la Convenția europeană [4]. Această orientare urmărește consolidarea coerenței sistemului și supunerea instituțiilor Uniunii unui control extern în materia drepturilor omului. Procesul evidențiază însă complexitatea raportului dintre autonomia dreptului UE și mecanismul Convenției.

Cooperarea instituțională dintre Uniunea Europeană și Consiliul Europei. Memorandumul de înțelegere din 2007 oferă cadrul politic și instituțional al cooperării dintre UE și Consiliul Europei [7]. Documentul recunoaște rolul Consiliului Europei drept reper paneuropean în domeniul drepturilor omului, democrației și statului de drept. Cooperarea se bazează pe complementaritate, consultare și evita-

rea duplicării. UE dispune de resurse financiare, instrumente de condiționalitate și competențe normative extinse, în timp ce Consiliul Europei oferă standarde juridice, expertiză și mecanisme de monitorizare [7]. Programele comune reprezintă una dintre formele concrete ale cooperării. Acestea sprijină reforma justiției, combaterea corupției, protecția minorităților, libertatea mass-mediei și dezvoltarea instituțiilor democratice în statele partenere. Cooperarea este relevantă și în procesul de extindere al UE. Evaluările și recomandările organismelor Consiliului Europei pot contribui la aprecierea progreselor realizate de statele candidate în domeniul statului de drept și drepturilor fundamentale. Complementaritatea nu exclude însă anumite dificultăți. Cele două organizații au mandate, proceduri și priorități distincte. UE poate utiliza condiționalitatea politică și financiară, în timp ce Consiliul Europei se bazează predominant pe obligații convenționale, monitorizare și cooperare interguvernamentală. Coordonarea insuficientă poate produce suprapuneri sau fragmentarea intervențiilor.

Provocările contemporane ale protecției drepturilor omului și democrației. Regresul democratic reprezintă una dintre cele mai importante provocări. Acesta poate include slăbirea independenței justiției, concentrarea puterii, limitarea pluralismului politic, presiuni asupra mass-mediei și restrângerea spațiului civic. Un risc major îl constituie transformarea regulilor democratice în instrumente formale, lipsite de garanții reale. Organizarea alegerilor nu este suficientă pentru existența unei democrații funcționale dacă opoziția nu beneficiază de condiții echitabile, presa este controlată, iar justiția este politizată. Dezinformarea și manipularea informațională afectează dreptul cetățenilor de a participa informat la viața democratică. Combaterea acestor fenomene trebuie realizată fără limitarea disproporționată a libertății de exprimare. Reglementarea conținutului online impune găsirea unui echilibru între protejarea spațiului democratic și prevenirea cenzurii.

Digitalizarea generează noi probleme privind viața privată, protecția datelor, supravegherea și utilizarea inteligenței artificiale. Instrumentele tehnologice pot îmbunătăți serviciile publice, dar pot produce discriminare algoritmică, profilare și ingerințe în drepturile individuale. Migrația și gestionarea frontierelor creează tensiuni între securitate și obligațiile privind protecția persoanelor. Politicile de migrație trebuie să respecte demnitatea umană, dreptul la azil, principiul nediscriminării și protecția persoanelor vulnerabile. Crizele de securitate pot determina statele să adopte măsuri excepționale, chiar și în asemenea situații, restricțiile trebuie să fie prevăzute de lege, necesare, proporționale și supuse controlului judiciar. Invocarea securității nu poate justifica suspendarea arbitrară a principiilor democratice.

Contribuția UE și Consiliului Europei la reformele din Republica Moldova. Republica Moldova a beneficiat de sprijinul Consiliului Europei pentru consoli-

darea instituțiilor democratice, reformarea justiției, combaterea corupției, protejarea drepturilor omului și dezvoltarea autonomiei locale. Cooperarea este fundamentată pe angajamentele asumate de stat și pe evaluările organismelor specializate. Planul de acțiune pentru Republica Moldova 2025–2028 stabilește priorități privind independența și eficiența justiției, combaterea discriminării, libertatea de exprimare, protecția grupurilor vulnerabile și consolidarea guvernării democratice [8]. Consiliul Europei contribuie prin expertiză juridică, recomandări, instruirea profesioniștilor și sprijinirea instituțiilor publice. Comisia de la Veneția oferă opinii privind reformele constituționale și electorale, iar organismele de monitorizare formulează recomandări privind corupția, prevenirea torturii și protecția minorităților. UE sprijină reformele prin condiționalitate, asistență financiară, dialog politic și apropierea legislației naționale de standardele europene [1]. În contextul procesului de integrare europeană, reformele în domeniul justiției, drepturilor fundamentale și instituțiilor democratice dobândesc o importanță strategică.

Cooperarea dintre UE și Consiliul Europei contribuie la corelarea asistenței financiare cu expertiza juridică. Această complementaritate poate reduce riscul adoptării unor reforme formale, lipsite de capacitate instituțională și de aplicare practică. Eficiența reformelor depinde însă de voința politică, profesionalismul instituțiilor, continuitatea politicilor și participarea societății civile. Adoptarea legislației în conformitate cu standardele europene este insuficientă în absența implementării efective și a schimbării practicilor administrative. Un rol important revine educației juridice și democratice. Cetățenii trebuie să cunoască mecanismele de protecție a drepturilor și să poată solicita răspunderea instituțiilor. Dezvoltarea culturii drepturilor omului contribuie la prevenirea abuzurilor și la consolidarea încrederii în instituțiile publice.

Concluzii și recomandări. Analiza realizată demonstrează că UE și Consiliul Europei constituie două componente indispensabile ale sistemului european de promovare și protecție a drepturilor omului. Deși au mandate și competențe diferite, cele două organizații sunt unite prin valorile demnității umane, libertății, democrației, egalității și statului de drept. UE integrează drepturile fundamentale în ordinea sa juridică și le promovează prin politici interne, condiționalitate, dialog extern și asistență financiară. Tratatul privind UE și Carta drepturilor fundamentale oferă cadrul normativ al acestei acțiuni.

Consiliul Europei dispune de un sistem convențional și jurisdicțional specializat. Convenția europeană și Curtea Europeană a Drepturilor Omului permit protejarea individuală a persoanelor și dezvoltarea unor standarde comune. Organismele de monitorizare completează protecția jurisdicțională prin evaluarea problemelor structurale și formularea recomandărilor. Principala valoare adăugată a cooperării constă în complementaritatea instrumentelor. Uniunea Europeană poate mobiliza

resurse financiare și stimulente politice, iar Consiliul Europei oferă expertiză juridică și mecanisme specializate de monitorizare. Memorandumul din 2007 creează premisele coordonării și evitării duplicării. Protecția drepturilor omului nu poate fi redusă la adoptarea normelor juridice. Eficiența depinde de independența justiției, funcționarea instituțiilor, executarea hotărârilor și participarea societății civile. Regresul democratic și politizarea instituțiilor pot afecta inclusiv statele care au ratificat instrumentele europene. În cazul Republicii Moldova, sprijinul UE și al Consiliului Europei contribuie la modernizarea legislației și instituțiilor. Planul de acțiune 2025–2028 oferă un cadru relevant pentru continuarea reformelor. Totuși, impactul acestora depinde de trecerea de la conformitatea formală la aplicarea efectivă a standardelor.

În baza constatărilor formulate, se impune consolidarea coordonării dintre instituțiile UE și organismele Consiliului Europei în procesul de proiectare și implementare a programelor consacrate drepturilor omului, statului de drept și consolidării instituțiilor democratice. O asemenea coordonare ar permite evitarea suprapunerilor, valorificarea mai eficientă a expertizei existente și orientarea intervențiilor către problemele structurale identificate prin mecanismele europene de monitorizare. Totodată, asistența financiară europeană ar trebui corelată mai strict cu recomandările organismelor specializate și cu progresele efectiv înregistrate de statele beneficiare. Condiționalitatea bazată pe rezultate verificabile poate contribui la creșterea eficienței reformelor și la consolidarea responsabilității instituționale. În aceeași logică, este necesară intensificarea monitorizării executării hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, cu accent nu doar asupra soluționării cazurilor individuale, ci și asupra eliminării cauzelor structurale care generează încălcări repetitive.

O direcție prioritară trebuie să rămână consolidarea independenței justiției și a capacității instanțelor naționale de a aplica în mod efectiv standardele europene privind drepturile omului și statul de drept. În paralel, sprijinirea societății civile este indispensabilă pentru asigurarea participării acesteia la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice. Un rol similar revine protejării libertății și pluralismului mass-mediei, inclusiv prin sporirea transparenței proprietății, prevenirea concentrării excesive și garantarea independenței editoriale. În ansamblu, eficiența cooperării europene în domeniul drepturilor omului depinde de articularea coerentă a instrumentelor juridice, financiare, instituționale și societale, precum și de capacitatea actorilor implicați de a transforma recomandările și standardele europene în reforme durabile și rezultate concrete.

În perspectivă, eficiența sistemului european va depinde de capacitatea Uniunii Europene și a Consiliului Europei de a adapta standardele și mecanismele de protecție la noile provocări politice, tehnologice și sociale. Cooperarea lor trebuie să

urmărească nu doar reacția la încălcări, ci și prevenirea acestora prin instituții democratice reziliente, educație civică și participare publică.

Referințe bibliografice

1. BENIUC, L. (2022). Angajamentele Uniunii Europene în domeniul drepturilor omului la nivel mondial. În *Economic and legal aspects of digitalization in the context of globalization: International scientific-practical conference*, ediția a 2-a, vol. 1 (pp. 213–219). University of European Studies of Moldova. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171929
2. BENIUC, L. (2023). Acțiunile externe ale Uniunii Europene de prevenire a unor forme de discriminare. *Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova*, 77–81. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/184036
3. BENIUC, L. (2023). *Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene: Suport de curs*. Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova. ISBN 978-9975-62-583-8. https://msuir.usm.md/bitstreams/b89add7f-3d8f-4ffe-9e28-68b395cdfd0c/download
4. European Union. (2016). *Consolidated version of the Treaty on European Union*. *Official Journal of the European Union, C 202*, 13–45. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016M/TXT
5. European Union. (2016). *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. *Official Journal of the European Union, C 202*, 389–405. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2016/oj/eng
6. Council of Europe. (1950). *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15*. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_eng
7. Council of Europe, & European Union. (2007). *Memorandum of understanding between the Council of Europe and the European Union*. https://rm.coe.int/16804e437b
8. Council of Europe. (2024). *Council of Europe Action Plan for the Republic of Moldova 2025–2028*. https://edoc.coe.int/en/fundamental-freedoms/12112-council-of-europe-action-plan-for-the-republic-of-moldova-2025-2028.html